

Ashurov Abror Uralovich,
“Oila va xotin-qizlar” ilmiy-tadqiqot instituti
tayanch doktoranti
e-mail: ilm_hikmati@mail.ru

INSONIYATNING EKOTIZIMGA ONGLI MUNOSABATINI RIVOJLANTIRISHDA JAMOATCHILIK EKOLOGIK NAZORATINING AHAMIYATI

Annotatsiya. Hozirgi davrda inson o‘zi ixtiro qilgan texnologik vositalarning asiriga aylanib, yangi global inqirozni paydo qila boshladi. Bu inqiroz ekologik inqiroz sifatida ilmiy manbalarda qayd etila boshladi. Bugun global axborot makonida jahon hamjamiyati muhokama qilayotgan masalalardan biri – bu, shubhasiz, insoniyatning kelajakda yer yuzida omon qolishi, unga to‘siq bo‘layotgan global omillar mavzusidir. Shu jihatdan jamiyat uchun ideal darajadagi ekologik muhitni yaratish va uni kelajak avlodga bus-butun holicha qoldirish, jamoatchilikning ekologik savodxonligini oshirish, ekologik mas’uliyatini qaror toptirish va mustahkamlash – dolzarb vazifalardan biridir.

Аннотация. В нынешнюю эпоху человек стал пленником своих же изобретений и технологических инструментов, и это начало зарождать новый глобальный кризис. Этот кризис стал фиксироваться в научных источниках как экологический кризис. Сегодня одним из вопросов, который мировое сообщество обсуждает в глобальном информационном пространстве, является, без сомнения, будущее выживание человечества на Земле и глобальные факторы, которые являются ему препятствием. В связи с этим, одной из актуальных задач является создание экологической среды идеального уровня для общества и сохранение ее в неприкосновенности для следующих поколений, повышение экологической грамотности населения, определение и усиление его экологической ответственности.

Annotation. In the current era, human has become a prisoner of his own inventions and technological tools, and this has begun to create a new global crisis. This crisis began to be recorded in scientific sources as an ecological crisis. Today, one of the issues that the world community is discussing in the global information space is, without a doubt, the future survival of humanity on Earth and the global factors that are an obstacle to it. In this regard, one of the urgent tasks is to create an ideal ecological environment for society and preserve it intact for future generations, increase environmental literacy of the population, determine and strengthen its environmental responsibility.

Tayanch soʻzlar: jamiyat, inson, ekologik muammo, ekologik nazorat, ekotizim, jamoatchilik, ijtimoiy-huquqiy, atrof-muhit, ekologiya, jamoatchilik nazorati.

Ключевые слова: общество, человек, экологическая проблема, экологический контроль, экосистема, общественный, социально-правовой, окружающая среда, экология, общественный контроль.

Keywords: society, human, ecological problem, ecological control, ecosystem, public, socio-legal, environment, ecology, public control.

Kirish. Bugun jahon hamjamiyati tomonidan eng koʻp tilga olinayotgan global muammolar qatorida global iqlim oʻzgarishlari alohida oʻringa ega boʻlib ulgurdi. Mazkur oʻzgarishlar xalqaro tashkilotlar, davlat rahbarlari, olimlar, ekologik faoliyat bilan shugʻullanuvchi tashkilotlar tomonidan muntazam turli minbarlarda bayon qilib kelinmoqda. Oʻzbekistondagi jamoat tashkilotlari, xususan mahalla tizimida aholining jamoatchilik ekologik nazorati borasidagi tushuncha va tasavvurlar muhim ahamiyat kasb etadi. Bu, oʻz navbatida, insoniyatning atrof-muhitni asrash, kelajak avlodlarga oʻz holicha qoldirish borasidagi majburiyatlarini anglash uchun ham mahalla aholisining ijtimoiy-huquqiy tushunchalarini boyitishni taqozo etmoqda.

Global iqlim oʻzgarishlari haqida fikr bildirayotgan aksariyat mutaxassislarning qayd etishicha, mavjud voqelikni bir qancha muhim ijtimoiy omillar bilan asoslash mumkin. Birinchidan, bu global ekologik muammolar shaxs-jamiyat va davlatning xavfsizligiga u yoki bu darajada salbiy taʼsir koʻrsatayotgani boʻlsa, ikkinchidan, global koʻlamiga koʻra geosiyosiy xarakter kasb etayotgani ayni haqiqat. Uchinchidan esa iqlim oʻzgarishlari nafaqat yer sayyorasini, balki insoniyatning kelajagini xavf ostiga qoʻyib, bashariyatni xavotirga solmoqda. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida Tashkilot bosh minbaridan turib tilga olgan asosiy muammolardan biri – bu global iqlim oʻzgarishlaridir. Davlat rahbarining taʼkidlashicha, “Davrimizning oʻtkir muammolaridan biri – global iqlim oʻzgarishlaridir. Bugungi kunda har bir mamlakat bu jarayonning salbiy taʼsirini his etmoqda. Ming afsuski, bunday oʻzgarishlar Markaziy Osiyo taraqqiyotiga ham katta xavf tugʻdirmoqda”¹.

Maqsad va uni asoslash. Darhaqiqat, isteʼmol imkoniyatlarining ortib borishi, birinchi navbatda, tabiiy resurslarning tugab borishini anglatadi. Belgiyalik faylasuf Bernar Felts vaziyatni quyidagicha tasvirlaydi: “Bugungi kunda insoniyat barcha davrlardagidan koʻra koʻproq narsa isteʼmol qilmoqda. Yildan-yilga sayyorada qayta tiklanmaydigan tabiiy resurslarning isrofi oshib bormoqda. Tabiiy resurslar isteʼmolining koʻpayib borishi, oʻz navbatida, iqlimga bevosita taʼsir qiladi. Iqlim oʻzgarishlari va ekologik inqirozni bartaraf etishning axloqiy tamoyillarini qayta koʻrib chiqish fursati yetdi”².

¹ Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеясида сўзлаган нутқи. Халқ сўзи газетаси. 2017 йил 20 сентябрь.

² Бернар Фельц. Этические принципы в связи с изменением климата // <https://ru.unesco.org/courier/2019-3/filosofskie-i-eticheskie-aspekty-izmeneniya-klimata>

“Ekotizim bir-biri hamda atrof-muhit bilan o‘zaro aloqada bo‘lgan barcha tirik mavjudotlarning yig‘indisi, ya‘ni tuproq, havo, iqlim va boshqalar. Inson o‘zini tabiatning bir qismi, ekotizim elementlaridan biri sifatida ko‘radi.

Maqsad insonning tabiiy resurslardan ko‘r-ko‘rona foydalanmasdan, birinchi navbatda, uning ortib borayotgan ehtiyojlarini me‘yorlashtirish bilan xarakterlansa, ikkinchidan, uning ong va shuurida ekologik bilim va ko‘nikmalarni takomillashtirish, boshqacha aytganda, ekologik tushuncha va tasavvurlarni yetarli darajaga olib chiqish bilan bevosita bog‘liqdir.

Ilmiy muammo tavsifi va yechimi. Inson o‘zini yerdagi barcha tabiiy resurslarning yagona egasi deb qarashi eng xavotirli jihatdir. Mazkur qarash XVII asrning ikkinchi yarmidan boshlab shakllana borganini kuzatish mumkin. Unga ko‘ra, tabiatda mavjud barcha tabiiy boyliklar inson ixtiyori va izmidagi narsalardir. E‘tiborli tomoni – ayrim G‘arb faylasuflarining yondashuvlarida ham bunday qarashning uchrashidir. Masalan, R. Dekart va G. Galileylar: “inson butun borliqning egasi va barcha ne‘matlarni tasarruf etish vakolatiga ega”, degan fikrlarni o‘z asarlarida keltirishgani diqqatni tortmasdan qolmaydi. Bunday fikrlarni o‘sha davr uchun ma‘lum ma’noda to‘g‘ri deb hisoblash mumkin. Sababi – yuqorida nomlari keltirilgan namoyondalar yashagan davr hali texnika inqilobi ro‘y bermagan, ishlab chiqarish esa asosan qo‘l mehnatiga asoslangan va tabiiyki, asosiy boyliklarni inson tomonidan o‘zlashtirish deyarli amalga oshmagan davr edi. Bunday vaziyatda, ya‘ni texnogen taraqqiyot mavjud bo‘lmagan sharoitda o‘z-o‘zidan chiqindilar muammosi ham yuzaga kelmaydi va atrof-muhitga zarar yetkazish darajasi past bo‘ladi. Biroq hozirgi davrda bunday qarashlar o‘zini oqlamaydi. Toffler aytgan sanoat, texnika inqilobi, taraqqiyotning “ikki to‘lqini” voqelikka real baho berish, sog‘lom nuqtayi-nazar bilan qarash zaruratini keltirib chiqaradi.

Bugungi kunda ekologiya falsafasi bilan shug‘ullanayotgan aksariyat mutaxassis olimlarning qarashlari birmuncha ijobiy reallik kasb etmoqda. Yuqorida keltirilgan inson barcha tabiiy boyliklarning yagona egasidir, degan qarash o‘rniga tabiatda mavjud barcha tirik mavjudotlar yerda yaratilgan imkoniyatlardan foydalanishda bir xil huquqqa ega, degan yondashuv va chaqiriqlar ortib borayotgani ijobiy holdir. Bunday yondashuv o‘tgan asrning birinchi yarmidan boshlab ilmiy jamoatchilik tomonidan asoslana boshladi. 1937-yilda ingliz olimi A.J.Tensli tomonidan ilmiy muomalaga “ekotizim” tushunchasining kiritilishi mazkur tendensiyaning ibtidosi bo‘lib xizmat qildi. “Ekotizim bir-biri hamda atrof-muhit bilan o‘zaro aloqada bo‘lgan barcha tirik mavjudotlarning yig‘indisi, ya‘ni tuproq, havo, iqlim va boshqalar. Inson o‘zini tabiatning bir qismi, ekotizim elementlaridan biri sifatida ko‘radi. Bundan tashqari, ekotizim cheklanganlik xarakteriga ega bo‘lib, unda zaxiralar miqdori inson aralashuvidan oldin ham, keyin ham cheklanganligini bildiradi”³.

Ekotizim nazariyasining eng muhim yo‘nalishi shundaki, unda tabiat yaxlit tizim bo‘lib, inson tabiiy resurslarning to‘la egasi emas, balki tabiiy muhitdan foydalanuvchi turli mavjudotlarning biridir, degan qarash asosiy o‘rinni egallaydi. Bunday qarash so‘nggi yillarda to‘ldirilib, insonning ongli mavjudot sifatida tabiiy muhitni tasarruf etish va tabiiy ne‘matlarni barcha tirik

³ Бернар Фельц. Этические принципы в связи с изменением климата // <https://ru.unesco.org/courier/2019-3/filosofskie-i-eticheskie-aspekty-izmeneniya-klimata>

mavjudotlarga teng taqsimlash uchun mas'uldir, degan yondashuv tarafdorlari ko'payib borayotganini kuzatish mumkin.

Hozirgi zamon olimlarining ekotizim tushunchasiga bo'lgan qarashlari ekologik vaziyatning barqarorlashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatmayotganini e'tiborga olsak, ekotizim barqarorlashuvini o'zida aks ettiruvchi yangi yondashuvlarni ilgari surish ehtiyojini keltirib chiqaradi. Feltsning ta'kidlashicha, "Har qanday tirik mavjudot, har qanday ekotizim, tabiatning noyob ijodi bo'lgani uchun ham hurmatga loyiqdir, xuddi har qanday san'at asari insonning noyob ijodi bo'lgani kabi. Bu yondashuvning yaratilishi inson va boshqa mavjudotlarning maqomlari tengligini nazarda tutmaydi va qadriyatlarni ierarxialash imkoniyatini istisno qilmaydi. Hayvonlar, ekotizimlar, landshaftlar ikki tamoyilga muvofiq hurmat qilinadi: inson ularni hurmat qilishga qaror qiladi va bu hurmat insonga bo'lgan hurmatdan boshqacha namoyon bo'ladi"⁴.

Ekotizim barqarorligini ta'minlash haqidagi aksariyat qarashlar ekologik vaziyatning izdan chiqishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni bartaraf etish, tabiatga inson aralashuvini cheklash masalalarini o'zida aks ettirayotganini hisobga olib, uning eng asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lgan va tadqiqot obyektimizning asosini tashkil qiluvchi ekologik nazorat mavzusini davom ettiramiz. Zero, mazkur masala jahonda va muayyan mintaqada ekologik xavfsizlikni ta'minlashga ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi muhim omillardan biridir. Ekologik nazoratni tashkil qilishning xalqaro tajribasi, uning muhim yo'nalishlarini o'rganish asnosida jamoatchilik ekologik nazoratini olib borish natijaga erishishning eng samarador vositasi ekanligi ma'lum bo'lmoqda. Demak, O'zbekistonda jamoatchilik ekologik nazoratini tizimli tashkil qilish va uning ijtimoiy-huquqiy mexanizmlarini yanada takomillashtirish, modernizatsiya qilish, zamon talablari asosida qayta ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish eng muhim vazifalardan biridir.

Ma'lumki, demokratik qadriyatlar ustuvor bo'lgan jamiyatlarda shaxs-jamiat-davlat tamoyili asosiy o'rin egallaydi. Ya'ni davlat o'z vakolatlarini fuqarolarga berishi natijasida fuqarolarning davlat va jamiyat ahamiyatiga molik qarorlar qabul qilishdagi ishtiroki ta'minlanadi. Ushbu jarayonda fuqarolar o'zlarining manfaatlarini davlat idoralaridan muhofaza qiluvchi nodavlat tashkilotlari, o'zini o'zi boshqarish organlari, boshqacha aytganda, fuqarolik jamiyati institutlarining faol harakatidan manfaatdor bo'ladilar. Davlat organlari faoliyatini kuzatish, baholashning asosiy yo'nalishi hisoblangan jamoatchilik nazoratini tizimli tashkil etish jamoat tashkilotlari zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi. Boshqacha aytganda, jamoat tashkilotlari fuqarolik jamiyatining mazmunini belgilab beradi. Shu jihatdan, tadqiqot mavzimiz bo'lgan jamoatchilik ekologik nazoratini olib borish ham ekologik barqarorlik ta'minlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Aksariyat hollarda umumjamiyatga daxldor yoki muayyan mintaqa doirasida hal etilishi lozim bo'lgan u yoki bu masala jamoatchilik e'tiboriga havola

"Har qanday tirik mavjudot, har qanday ekotizim, tabiatning noyob ijodi bo'lgani uchun ham hurmatga loyiqdir, xuddi har qanday san'at asari insonning noyob ijodi bo'lgani kabi."

⁴ Бернар Фельтц. Этические принципы в связи с изменением климата // <https://ru.unesco.org/courier/2019-3/filosofskie-i-eticheskie-aspekty-izmeneniya-klimata>.

***Davrimizning
eng dolzarb
muammolaridan
biri sifatida
qaralayotgan
ekologik
muammolarni ham
keng jamoatchilik
ishtirokisiz hal
etib bo‘lmaydi.
Shunday ekan,
jamoatchilik
ekologik
nazoratining eng
muhim va natijaga
xizmat qiluvchi
yo‘nalishlarini
ko‘rsatish, soha
doirasida ilmiy
izlanishlar
olib borgan
nazariyotchi
olimlarning
qarashlarini tahlil
qilish ehtiyoji
yuzaga chiqadi.***

etilishi, fuqarolarning fikrlari, muayyan masalaga doir qarashlariga tayangan holda qarorlar qabul qilinishi yuqorida keltirganimizdek, demokratiyaga xos bo‘lgan jihatdir. Plyuralizm tamoyili barcha davrlarda barqarorlikning asosiy sharti bo‘lib kelgan. Jamiyatning rivoji va kelajagiga daxldor masalalar yuzasidan jamiyat a‘zolarining fikrini hisobga olish eng muhim muammolarning samarali yechimini ta‘minlaydi. Shu jihatdan, davrimizning eng dolzarb muammolaridan biri sifatida qaralayotgan ekologik muammolarni ham keng jamoatchilik ishtirokisiz hal etib bo‘lmaydi. Shunday ekan, jamoatchilik ekologik nazoratining eng muhim va natijaga xizmat qiluvchi yo‘nalishlarini ko‘rsatish, soha doirasida ilmiy izlanishlar olib borgan nazariyotchi olimlarning qarashlarini tahlil qilish ehtiyoji yuzaga chiqadi. Shu o‘rinda jamoatchilik ekologik nazorati tushunchasiga berilgan ayrim tavsiflarni keltirib o‘tish joiz. Bizing fikrimizcha, jamoatchilik ekologik nazorati – bu keng jamoatchilikning atrof-muhitni muhofaza qilish yo‘nalishida barcha turdagi nazorat yo‘nalishlari bilan bog‘liq huquqlarini jamiyatda belgilangan qonunchilik doirasida amalga oshirish imkoniyatidir. Har qanday qonun buzilishiga nisbatan aks-sado berish, vakolat doirasida qonun buzilishiga qarshi kurashish hamda huquqni muhofaza qiluvchi organlarga murojaat qilishni nazarda tutadi. 2018-yilda qabul qilingan “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonunning 3-moddasida keltirilishicha: “O‘zbekiston Respublikasi fuqarolari, fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari, shuningdek, qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ro‘yxatga olingan nodavlat notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari jamoatchilik nazorati subyektlaridir. Jamoatchilik nazorati jamoatchilik kengashlari, komissiyalari va boshqa jamoatchilik tashkiliy tuzilmalari tomonidan ham qonun hujjatlariga muvofiq amalga oshirilishi mumkin”⁵.

Jamoatchilik ekologik nazoratini tashkil qilish, asosan, ikki yo‘nalishda ijtimoiy va huquqiy yo‘nalishlarda olib borilishi uning takomilini belgilab beradi. Bu, birinchidan, aholining huquqiy savodxonligini kuchaytirish orqali rivojlantirilsa, ikkinchidan esa atrof-muhit muhofazasiga bo‘lgan ongli qarashlar tizimida o‘z aksini topadi. Eng muhimi, aholini mazkur jarayonlarga to‘g‘ridan-to‘g‘ri jalb qilish qonunlar buzilishining oldini olishga zamin yaratadi.

Rossiyalik tadqiqotchi A.Kachura bu borada davlat ayrim vakolatlarini jamoatchilik organlariga berishi lozim, deb hisoblaydi. Unga ko‘ra, “Jamoatchilik nazorati instituti fuqarolik jamiyati tuzilmalari va mahalliy davlat hokimiyati organlari o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash va yaqinlashtirishga xizmat qilishi kerak. Bu, bir tomondan, mahalliy hamjamiyatga mahalliy davlat hokimiyati organlari faoliyati, ular bajaradigan funksiyalar haqida tasavvurga ega bo‘lish imkonini bersa, ikkinchi tomondan, mahalliy davlat hokimiyati organlari faoliyati samaradorligini oshirish maqsadida ularning faoliyatidagi kamchiliklarni aniqlash imkonini beradi”⁶.

⁵ O‘zbekiston Respublikasining 2018-yil 12-aprelda qabul qilingan “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi O‘RQ-474-son Qonuni // <https://lex.uz/docs/-3679092>

⁶ Качура Алина Алексеевна. Новая концепция общественного экологического контроля на примере Береговой линии Приморского района Санкт-Петербурга. – Санкт-Петербург, 2018. – С 16.

Xuddi shunday yondashuv V.Xarkovning qarashlarida ham keltirilgan. Olim “Zamonaviy davlatlar mahalliy o‘zini o‘zi boshqarishni huquqiy tartibga solishda birinchi o‘ringa mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlarini munitsipalitetlar rezidentlari bilan bog‘lovchi vosita sifatida ommaboplikning asosiy prinsipi sifatida qo‘yadilar, bu yerda fuqarolar tomonidan amalga oshirilishi ko‘zda tutilgan jamoatchilik nazorati mexanizmlarini batafsilroq amalga oshirish mumkin”⁷, deb hisoblaydi.

Bu borada O‘zbekiston jamiyatida ham o‘ziga xos milliy tajriba va qarashlar shakllangan bo‘lib, u mahalliy an‘analar va qadriyatlar, qolaversa, qonunchilikda ham o‘z aksini topgan. O‘zbekistonlik olim A.Axmedovning keltirishicha, Jamoatchilikning ekologik nazorat faoliyatidagi ishtiroki ularning ekologik jarayonlarni bilish va baholashga bo‘lgan munosabatlarini ifodalaydi. Shuning uchun ham ekologik nazorat institutsional tizimiga nisbatan jamoatchilik fikrini o‘rganishning nazariy va amaliy jihatlardan foydaliligini e‘tiborga olib, bu soha marketingini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Zero, ekologik marketing sohasidagi mutaxassislar va tadqiqotchilar mavjud ekologik nazorat tizimini takomillashtirish haqidagi jamoatchilik fikrini o‘rganish asosida tizimni strukturaviy va funksional rivojlantirish imkoniyatlarini qidirib topadilar”⁸.

Yakuniy qism. Yuqorida keltirilgan qarashlarni umumlashtirgan holda, mamlakatimizda jamoatchilik ekologik nazoratini ijtimoiy-huquqiy jihatdan to‘g‘ri va tizimli tashkil qilish quyidagi vazifalarni amalga oshirishni taqozo etadi:

- atrof-muhitni muhofaza qilish sohasi rivojini ta‘minlash va jamoatchilikning keng ishtirokiga yo‘l ochish, mavjud muammolarning yechimlarini ishlab chiqish, muhokama qilish va amalga oshirishda jamoat tashkilotlarining ijtimoiy-huquqiy maqomini belgilashni;

- ekologik vaziyatga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan obyektlarda jamoatchilik tekshiruvi va ekologik nazorat faoliyatini amalga oshirishni;

- muayyan hududda faoliyat olib borayotgan sanoat korxonalarining o‘sha hudud atrof-muhitiga salbiy ta‘siri bo‘yicha ma‘lumot olish imkoniyatini yaratish va salbiy ta‘sirni kamaytirish yuzasidan jamoatchilik takliflarini qo‘llab-quvvatlashni.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, demokratik tartibot va an‘analar shakllanib borayotgan O‘zbekiston jamiyatida inson, uning qadri, huquq va manfaatlar eng oliy qadriyat ekanligini e‘tirof etgan holda, mamlakatning har bir mintaqasida barcha fuqarolarning qulay atrof-muhitda turmush kechirishga bo‘lgan huquqini ro‘yobga chiqarish eng ustuvor masalalardan biridir. Shu sababli, mamlakatimizda inson yashashi uchun qulay ekologik muhitni barpo

Ekologik nazorat faoliyatidagi ishtiroki ularning ekologik jarayonlarni bilish va baholashga bo‘lgan munosabatlarini ifodalaydi. Shuning uchun ham ekologik nazorat institutsional tizimiga nisbatan jamoatchilik fikrini o‘rganishning nazariy va amaliy jihatlardan foydaliligini e‘tiborga olib, bu soha marketingini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Zero, ekologik marketing sohasidagi mutaxassislar va tadqiqotchilar mavjud ekologik nazorat tizimini takomillashtirish haqidagi jamoatchilik fikrini o‘rganish asosida tizimni strukturaviy va funksional rivojlantirish imkoniyatlarini qidirib topadilar”.

⁷ Харков В.Н. Правовое обеспечение общественного участия в управлении природопользованием и охраной окружающей среды: Региональный аспект // Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. – 2015. – С. 103-114

⁸ Ахмедов А. Экологик назорат: назария, методология ва амалиёт. – Тошкент: Адабиёт учкунлари, 2017. – 83 б.

etish bugungi global ekologik inqiroz sharoitida o'ta muhimdir. Muammoning asosiy yechimlaridan biri esa, shubhasiz, jamoatchilik ekologik nazoratini tizimli tashkil qilish, uning ijtimoiy-huquqiy yo'nalishlarini belgilash bilan bog'liq.

Bizning fikrimizcha, jamoatchilik ekologik nazoratini yanada takomillashtirish uchun quyidagi huquqiy va ijtimoiy vazifalarni amalga oshirish shartlangan:

Birinchidan, har bir hududning ekologik vaziyatidan kelib chiqib, atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyasini ishlab chiqish, uni amaldagi qonunchilikka moslashtirish va amaliyotga joriy etish jamoatchilik ekologik nazoratining huquqiy yechimlaridan biridir.

Ikkinchidan, hududda faoliyat yuritadigan sanoat korxonalari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini olib borishning aniq muddatlarini belgilash, uning mexanizmlarini takomillashtirish va atrof-muhit ifloslanishining oldini olishga qaratilgan aniq tavsiyalarni berib borish ekologik vaziyat barqarorlashuviga yordam beradi.

Uchinchidan, hududiy ehtiyojdan kelib chiqib, ichimlik suvi, tuproq, havo va boshqa tabiiy resurslardan foydalanishning ijtimoiy-axloqiy yo'nalishlarini belgilash va unga qat'iy rioya qilishning jamoatchilik nazoratni olib borish atrof-muhit ifloslanishining oldini olishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 12-aprelda qabul qilingan "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi O'RQ-474-son Qonuni // <https://lex.uz/docs/-3679092>
2. Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеясида сўзлаган нутқи. Халқ сўзи газетаси. 2017 йил 20 сентябрь.
3. Бернар Фельтц. Этические принципы в связи с изменением климата // <https://ru.unesco.org/courier/2019-3/filosofskie-i-eticheskie-aspekty-izmeneniya-klimata>
4. Качура Алина Алексеевна. Новая концепция общественного экологического контроля на примере Береговой линии Приморского района Санкт-Петербурга. – Санкт-Петербург, 2018. – С 16.
5. Харков В.Н. Правовое обеспечение общественного участия в управлении природопользованием и охраной окружающей среды: Региональный аспект // Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. – 2015. – С. 103-114
6. Ахмедов А. Экологик назорат: назария, методология ва амалиёт. – Тошкент: Адабиёт учқунлари, 2017. – 83 б.